

17. desember 2025

Innspill til forslag om å avvike refusjon for laboratorieanalyser rekvirert av helprivate behandlere som ikke har avtale med det offentlige

Nasjonalt SRHR¹-nettverk takker for muligheten til å gi innspill til forslag om å avvike refusjon for laboratorieanalyser rekvirert av helprivate behandlere som ikke har avtale med det offentlige.

Om Nasjonalt SRHR-nettverk

Nasjonalt SRHR-nettverk består av organisasjoner, institusjoner og andre som er engasjerte på feltet seksuell og reproduktiv helse og rettigheter. Nettverket skal samle aktørene og sikre samordning mot et felles mål hvor alle i Norge får oppfylt sine seksuelle og reproduktive rettigheter og hvor alle har best mulig seksuell og reproduktiv helse, uavhengig av alder, kjønn, geografi eller andre sosiale forhold eller faktorer. Vårt mandat kan leses på www.srhr.no.

Nettverket jobber særlig for å:

- Likestille seksuell helse med fysisk og psykisk helse, med vekt på positiv seksualitet
- Øke kompetanse om seksuell helse, kjønn og seksualitet
- Bedre tilbudet og rettigheter for utsatte grupper

Vårt innspill

Undertegnende medlemmer av Nasjonalt SRHR-nettverk viser til høring om forslag til endringer i folketrygdloven § 5-5 og spesialisthelse-tjenesteloven § 2-1a. Denne høringsuttalelsen avgis på vegne av ideelle organisasjoner som driver lavterskel helsetilbud innen seksuell og reproduktiv helse og rettigheter, med særlig utgangspunkt i virksomhetene til Stiftelsen Helseutvalget, Sex og samfunn, Kirkens bymisjon Aksept, ProSentret og Amatheia m.fl.

Vi er sterkt bekymret for at forslaget vil ramme ideelle organisasjoner som i dag utfører viktige samfunnsoppdrag innen lavterskel SRHR-tjenester, inkludert prevensjonsveiledning, testing og smittevern. Disse organisasjonene mottar offentlig støtte fra stat og kommune, men mangler de formelle avtalene som etter forslaget vil gi rett til refusjon. Konsekvensene kan bli alvorlige, både for sårbare brukergrupper og for det forebyggende folkehelsearbeidet.

Bakgrunn: Ideelle organisasjoners rolle i SRHR-feltet

Ideelle organisasjoner og stiftelser driver ulike lavterskeltilbud hvor man tilbyr anonyme og gratis tjenester. Gjennom ulike tilbud når disse ulike sårbare grupper som sexarbeidere, utsatt ungdom, personer med usikker oppholdsstatus, rusmiddelavhengige og andre som av ulike grunner ikke oppsøker ordinære

¹ SRHR står for seksuell og reproduktiv helse og rettigheter.

helsetjenester. Disse organisasjonene mottar offentlig støtte fra Helsedirektoratet og/eller kommuner nettopp fordi de utfyller det offentliges forpliktelser overfor grupper som faller utenfor det ordinære helsetilbudet.

Forslagets utilsiktede konsekvenser for ideelle SRHR-organisasjoner

Forslaget vil føre til store konsekvenser for aktører i SRHR-feltet:

Ideelle organisasjoner havner i en gråson

Disse organisasjonene mottar offentlig støtte, men har ikke formelle driftsavtaler med regionale helseforetak eller kommuner som gir dem status som del av "den offentlige helse- og omsorgstjenesten" slik dette defineres i forslaget. Dette innebærer en risiko for å bli klassifisert som "helprivate rekvirenter", til tross for at virksomheten er:

- Offentlig finansiert gjennom tilskudd fra Helsedirektoratet og/eller kommuner
- Underlagt rapporteringskrav og målsetninger fra oppdragsgiver
- Utført som del av myndighetenes strategi for smittevern og folkehelse
- Drevet på ideell basis uten kommersielt formål

Denne klassifiseringen ville være urimelig og i strid med intensjonen om at forslaget skal ramme kommersielle private helseaktører, ikke ideelle organisasjoner som utfører samfunnsoppdrag på vegne av det offentlige.

Høringsnotatet overser SRHR-feltet

Høringsnotatet nevner at "ideelle og frivillige organisasjoner benytter i noen grad laboratorietjenester i lavterskelarbeid med rusmiddelavhengige" og at "kostnadene antas imidlertid å være beskjedne". Det er bemerkelsesverdig at SRHR-organisasjoner ikke er nevnt, til tross for at:

- SRHR-nettverket representerer flere organisasjoner med betydelig testaktivitet
- Disse organisasjonene tester tusenvis av personer årlig og utgjør en betydelig andel av rekvirerte tester hos private laboratorier som eksempelvis Først laboratorier.
- Testing for seksuelt overførbare infeksjoner må fortsatt være gratis for målgruppene
- Disse virksomhetene er sentrale i myndighetenes nye tversektorielle strategi for seksuell helse, *God seksuell helse – vårt felles ansvar*².

Alvorlige konsekvenser for prevensjonsveiledning, testaktivitet og smittevern

Dersom ideelle organisasjoner mister refusjon for laboratorieanalyser, vil konsekvensene være:

For organisasjonene:

- Betydelige merkostnader som må dekkes av begrensede driftsbudsjetter
- Redusert testkapasitet eller nedleggelse av tilbud

² Helse- og omsorgsdepartementet (2025). [God seksuell helse – vårt felles ansvar](#).

- Nødvendighet av å overføre kostnader til brukere, noe som bryter med lavterskeltankegangen

For brukerne:

- Redusert tilgang til testing for utsatte grupper som sjelden eller aldri tester seg
- Økt terskel for å teste seg, som fører til risiko for uoppdagede infeksjoner
- Særlig alvorlig for personer uten fastlege, med usikker oppholdsstatus eller som av andre grunner ikke oppsøker ordinære helsetjenester
- Svekket prevensjonsveiledning

For folkehelsen:

- Økt smittespredning når infeksjoner ikke oppdages tidlig
- Svekket forebygging av hiv og andre allmennfaglige infeksjoner
- Høyere samfunnskostnader på lengre sikt når personer søker hjelp i senere og mer kostnadskrevenne stadier
- Svekkelse av Norges posisjon i arbeidet mot hiv og seksuelt overførbare infeksjoner
- SRHR-arbeidet vil bli svekket

Økonomiske konsekvenser

Selv om høringsnotatet anslår at kostnadene er beskjedne vil dette ha stor betydning for deler av SRHR-sektoren. Konsekvensene vil være betydelige for små og mellomstore ideelle organisasjoner med stramme budsjetter.

Uten økt offentlig tilskudd vil organisasjonene måtte velge mellom å redusere testaktivitet drastisk, velte kostnader over på brukere (noe som undergraver lavterskeltankegangen), eller legge ned tilbud.

Konklusjon

Vi oppfordrer sterkt departementet til å ta hensyn til ideelle organisasjoners særstilling før forslaget vedtas. Disse organisasjonene utfører viktige samfunnsoppdrag med offentlig støtte, når sårbare grupper som faller utenfor ordinære helsetjenester, og er sentrale i arbeidet med seksuell helse, prevensjonsveiledning og forebygging av hiv og andre allmennfaglige infeksjoner.

Forslaget slik det nå foreligger, risikerer å ramme aktører som ikke er ment å rammes - ideelle organisasjoner som arbeider på vegne av det offentlige, ikke i konkurranse med den offentlige helsetjenesten. Dette vil svekke lavterskeltilbud, øke smittespredning i utsatte grupper, og på sikt øke kostnadene for helsevesenet.

Vi ber om at det etableres løsninger som sikrer at ideelle SRHR-organisasjoner kan fortsette sin viktige virksomhet etter at endringene trer i kraft, enten gjennom unntak, forenklede avtaler eller alternativ finansiering i vår felles helsetjeneste.

Følgende medlemmer av Nasjonalt SRHR-nettverk har signert dette innspillet:

- Helseutvalget
- Amatheia
- Sex og samfunn
- HivNorge
- Kirkens Bymisjon Aksept
- PolyNorge
- Helsestasjon for kjønn og seksualitet - HKS